

Nr. 15. Poznań, dnia 12 Kwietnia 1879. Rok II.

Szanowny Redaktorze!

Z prawdziwém zajęciem i rozrzewnieniem przeglądam w téj chwili dwa drobne listki, któremi wzbogacił się wieniec téj czci serdecznéj, jaką oddajemy zasłużonemu pracownikowi polskiemu, którego pięćdziesięcioletnią rocznicę zasług ojczystych — obchodzi Ojczyzna nasza.

Zastałem dziś na stole czcigodnego J. I. Kraszewskiego — dwa drobne poselstwa z Ameryki: — Wiersz napisany w imieniu Polek z Ameryki przez panią Samolińską w Chicago — przeznaczony do Album Wielkopolanek — i skromny ubogi arkusz z prostem bez najmniejszéj pretensyi napisanem powinszowaniem Polskiego narodowego stowarzyszenia wzajemnéj pomocy miasta Grand Rapids stanu Michigan.

Rozrzewniony tą skromną daniną ciepłego serca — tem świętem uczuciem narodowem, które rozproszonych po całym obszarze kuli ziemskiéj w jedną nas wielką jednoczy rodzinę — duchem nas spaja — o potędze naszéj żywotnéj świadcząc i przekonując; uprosiłem zacnego Jubilata, aby pozwolił mi podzielić się z wami i przesłać czytelnikom Lecha w odpisie te dwa listki poczciwe z za oceanu. —

Nie wchodzę tu w wartość ni wykwint daru ale podaję uczucia skarby — myśl serdeczną i serca polskie — westchnienie polskie które was rozczulą — a które uczcić i poszanować się godzi. —

Gdybyście widzieli zwłaszcza tę luźną kartkę ubogich, niepewnych nawet pióra swojego pracujących tam w pocie czoła — namuloną dłonią naszych biedaków Amerykańskich — braci naszych tułaczy, zadrżało by wam poczciwie serce i łzą by zaszła powieka; — jakie to skromne ubogie — a tam w oddali — serdeczne i swojskie; — serca polskie i dusze polskie! które tak jak umiały, z za morza do nas westchnieniem ojczystem się odzywają. —

Podaję wam jedno i drugie w całości dzieląc się z Wami tym chlebem ducha — niby paschalnem jajkiem — przesełając Redakcyi i Czytelnikom serdeczne Aleluja.

Drezno, dnia 8 Kwietnia 1879. *W. E.*

J. I. KRASZEWSKIEMU.

Od Polek z Ameryki.

Hej Michiganie! z szumem twych fali
Nim cię posrebrzy poranek,
Unieś ku Wiśle z krańców oddali
Hymny prostacze — wygnanek,

Lub wy zachodnie pieszczone wiatry
Zabierzcie zwroty szybszemi
Ku Wawelowi — tam po nad Tatry
Pieśń Polek — z Columba ziemi.

I tam spocznijcie — tam — gdzie stolica
Wysnuwa dziejów swych wątek, —
Gdzie nie zagasła jeszcze gromnica
Wspomnień — nad skarbem pamiątek.

Niech pieśń sfer obcych, wpierw się oświęci
Rodzinném ciepłem Krakowa,
Nim w pluskach Łaby, wstęgą okręci
Mury — gdzie gości — Król słowa.

Słowa — co świętéj prawdy strumieniem
Z serca do serca przepływa, —
Co kiedyś będzie ludów zbawieniem —
Złączy ich w bratnie ogniwa.

Bo jak anioły, co niegdyś nocą
W przedwieczne męczeństwa czasy
Zrywały słowa swojego mocą
Bram Mamertyńskich zawiasy,

Niosąc w loch wolność, gdzie dzicz więziła
Przykutych świętych do ściany —
Tak z woli niebios słów wieszczych siła
Skruszy narodów kajdany.

Próżno w krwi naszéj dziki wróg brodzi
Próżno dogadza szaleństwu; —
Bo ot, z krwi pola mąż czynu wschodzi
I kładzie veto — męczeństwu.

I od pół wieku przy swym sztandarze
Jak Trojan walczy niezgięty.
I połamane wiary ołtarze
Słowem powskrzeszał — w duch święty.

Szedł on z balzamem czystéj krynicy
Z pałaców do nizkich chatek —
I wzmacniał ducha w słów swych chrzcielnicy —
Tak starców — młodzi — jak dziatek.

Gdzie dzicz krzewiła ciemnoty zaród
On znalazł pole wawrzynów —
I niech nam wskaże wrogi nam naród
Czy sławy równéj — ma synów?

Ach! tam brać nasza z niebieskiéj woli
Chwale krajowéj dziś rada
Z schyloném czołem „w chlebie i soli"
Jubilatowi hołd składa.

A tu — z westchnieniem stary i młody
Śle na wschód wzrok swój zamglony
I z złotą chmurą chciał by w zawody
W rodzinne pomknąć dziś strony.

Niechaj dzwon Zygmunt dziś tam odbije
Po za Atlantyckie głosy —
I pieśń wygnanek modlitwą wzbije
Hymnem współbraci w niebiosy.

Oh! bo nam Polkom modlić się trzeba
Z wnętrz duszy naszéj — i siły
By żywot wieszczy łaskawe nieba
W wieki przedłużać raczyły.

Przyjm hymn ten w darze, pióra Tytanie,
Mimo ton jego pastuszy
W obec Twéj chwały — bo śpiew ten Panie —
Płynie z dna serca — i duszy.

Dzień ten Twéj chwały, co nieskończony
Blask odbił po globie ziemi —
Na krwawych kolcach Piastów korony
Błysnął kamieńmi drogiemi.

My téż choć z dala — w obcéj pustyni
W wielkość téj chwały ujęci
Zatlilim wieczny, w serc swych świątyni
Ogień — ku Twojéj pamięci.

I choćby przyszło nam po kolana
Wrość żywcem w obcą nam ziemię
Nucić będziemy — że to kochana
Polska zrodziła Twe Imie.

A wśród bezprawia — gwałtu ucisków
Tem większa ziemi téj chwała
Co wśród dymiących ruin, zwalisków
Takich Fenixów wydała.

W walce powszechnéj o byt swobody
Duch Polski czynnie mknie górą
I wnet doznają wrogie narody
Że mieczem ludów — jest pióro!

Skreśliła na dzień 19. Marca 1879
do Albumu Wielkopolanek

T. Samolińska w Chicago.

J. J. Kraszewskiemu

Jubilatowi pięćdziesięcioletniéj pracy literackiéj na niwie narodowéj przesełają ziomkowie miasta

Grand Rapids stanu **Michigan.**

Stany Zjednoczone Północnéj Ameryki
dnia 19 Marca Roku Pańskiego 1879.

Obywatelu!

Pozwól nam w imieniu Polskiego Narodowego Stowarzyszenia Wzajemnéj Pomocy złożyć Ci szanowny Panie cześć uwielbienia w Twéj niezmordowanéj pracy nad oświatą Narodu Polskiego;

My biedni tułacze Ojczyzny zasełamy z po za Oceanu braterskie pozdrowienie.

Józef Rewerski — Józef Głowczyński — Andrzéj Popowski.

Komitet.

Jan Lipczyński — Szymon Dzieniszewski — Franciszek Szociński — Ignacy Szociński — Józef Sławnikowski — Marcin Buszkiewicz — Juljan Maliszewski — Józef Owczarek — Kazimierz Buszkiewicz — Jan Modrzejowski — Michał Hernacki — Michał Pruss — Teodor Guminski — Stanisław Pietrowicz — Józef Meneneinski — Polikarp Dorf — J. W. Napierała — Kazimierz Wełniak — Antoni Domicz — Edmund Patrzykowski — Franciszek Behrendt — Jan Fiebich — Antoni Lipczyński — Stanisław Osiorowski — Józef Tłoczyński — Michał Laferski — Józef Główczyński — Andrzéj Poposki — Józef Rewerski.

Józef Rewerski.
189. West Bridge Street-Grand Rapids
Michigan. U. S. of Nord America.

Prace Literackie
Józefa Ignacego Kraszewskiego

w chronologicznym porządku zebrane i przedstawione.

W.

MOTTO.

„Temu co Polki czytać i myśleć po polsku nauczył."

Moszczeński z Wiatrowa.

(Telegram nadesłany z Poznańskiego J. Ig. Kraszewskiemu w dniu Jego imienin 1879 roku do Drezna — Hotel Bellevue.)

W chwili obecnéj — jako epoce złotego lata, w któréj oddajemy hołdy czci i poszanowania wielkiemu pisarzowi narodowemu, zajmującém będzie zaiste przedstawienie téj pracy olbrzymiéj, jaką Kraszewski przez te pół wieku literaturę ojczystą wzbogacił, dając nam przykład wymowny, co zdziałać można — kiedy się chce a umie pracować i pożytkować w usłudze Ojczyzny te dary Boże geniuszu i wyższego natchnienia, jakiemi wyjątkowo nas Pan obdarza.

Geniusz i talent niezawsze prawda jest dany — ale niestety, nie zawsze także ludzie obdarowani, zeń korzystają — korzystać chcą i umieją, — a nigdzie niestety tak jak w Ojczyznie naszéj porówno materyalnych jak i duchowych skarbów więcéj nie trwonią i lekceważą!

Geniusz przejmuje nas zachwytem i uwielbieniem — podziwiamy talenta, wielbiąc w nich dary nieba — ale z poszanowaniem i wdzięcznością serdeczniejszą daleko, schylamy czoło przed *pracą*, która porówno u natchnionych wybrańców ducha, jak i w skromnym szeregu naszym jest jedyną prawdziwą — osobistą zasługą człowieka, służącego wytrwale ojczyznie i społeczeństwu swojemu.

Takim wyjątkowym przykładem w ojczyznie naszéj jest niezmordowany Kraszewski, który z sztandarem cichéj a wytrwałéj pracy po za obozem skrajnych stronnictw i swarów domowych, olbrzymem stoi — ciepłem sercem i słowem jednoczy, do rozumnéj, pożytecznéj pracy i obowiązku przykładem całego życia poczciwie nas zagrzewając — Do ocenienia i należnego uczczenia téj wyjątkowéj postaci naszéj ojczystéj, nam dzisiaj już słów nie trzeba — Polska zrozumiała i ukochała wdzięcznem sercem Tego, który nie czczém słowem, lecz czynem, — czysto, bezstronnie i wiernie u narodowych stoi ołtarzy, całą potęgą ducha i gorącego uczucia, do serca i do rozumu Polaków się odzywając.

Nie słów nam tedy trzeba ani szerokich wywodów. Wszystko już dawno wypowiedziane i w sercu wdzięcznych rodaków wyryte.

Nam własne tylko godzi się serca zagrzać — do pracy i myśli wspólnéj się nawoływać, — a na przykład patrząc, ocenić i roztrząsnąć najpierw *siebie* — otrząsnąć się z uprzedzeń skrajnych i waśni bratniéj — z chorobliwych zachcianek, — miłości własnéj i osobistych niechęci — z wyrozumieniem a pobłażaniem wzajemnem — w uczciwéj pracy domowéj, z czystem sercem — a prawdziwie chrześciańską miłością — w Imie Boże pod jednolitym stanąć sztandarem!

W tym więc jedynie celu, gdy chwila po temu, zdaje nam się na czasie przedstawić czytelnikom naszym zajmujący ten obraz zespolonych prac literackich Józefa Ignacego Kraszewskiego w chronologicznym je zestawiając porządku — aby rozpatrując się w ich ogromie i przypominając sobie z zajęciem, zawarte tam i półwiekiem zebrane skarby ducha i słowa polskiego przypominali sobie codziennie:

Ile człowiek zrobić może
Na téj naszéj polskiéj niwie
Byle tylko w imie Boże
Czystem sercem chciał prawdziwie!

Nie własną zasługą, ale wsparci przedewszystkiem na uprzejmie nam udzielonych wskazówkach zasłużonego bibliografa naszego, czcigodnego Dr. Estreicher, Bibliotekarza wszechnicy Jagiellońskiéj — na Jego się najwięcéj opierając powadze, spisaliśmy ten wykaz chronologiczny półwiekowych prac J. I. Kraszewskiego, o ile można najdokładniéj, — wskazując zarazem, ile to nam było na prędce możebne, liczne tłumaczenia, jakiemi bratnie literatury słowiańskie i ościenne po dziś dzień popularne nazwisko pracownika polskiego na kartach swych zapisały. Przyjmijcie w poczciwem pisemku Waszem tę skromną pracę, którą wam w szczeréj niosę ofierze.

W.

1. Przygody peruki i Biografia Sokalskiego organisty dwa szkice w Tyg. Lit. Klimaszewskiego r. 1829—30.

2. Pan Walery powieść z XIX. wieku Wilno. 1831. data cenzury 1830.

3. Zapowiedziany w 1832 przez Glücksberga Polsko-rossyjsko francuzki słownik w dwóch tomach opracowany — (część wyszła tylko, kto inny później kończył.)

4. Wielki świat małego miasteczka tomów dwa Wilno 1832—3.

5. Rok ostatni panowania Zygmunta III. tomów 2. Wilno 1833.

6. Kocka Dom Biały przekład tomów 5. Wilno 1833.

7. Kościół Święto Michalski. Tomów 2 Wilno 1833. Powieść ta obraziła ewangelików w Wilnie i wywołała przeciw autorowi niechęci, że w Tygodniku petersburskim oświadczyć musiał iż wcale nie miał na myśli przeciw nim występować.

8. Pan Karol powieść fantastyczna Wilno tomów 2 1833. wyd. dru. 1840.

9. Cztery Wesela powieść w dwóch tomach Wilno 1834.

10. Książeczka do zapalania fajek czyli Improwizacye dla moich przyjaciół. Wilno 1834. wyd. drug. 1844.

11. Ładna Młynarka — powieść 1834. — Wilno.

12. Raj i piekło powieść 1834. Wilno.

13. Dwa a dwa są cztery czyli piekarz i jego rodzina powieść napisana w 1832 — wydana w Wilnie 1837.

14. Majster Bartłomiéj powieść fantastyczna Wilno 1837.

15. Gramatyka historyczna porównawcza języków słowiańskich owoc studjów ośmioletnich. Zapowiedziana w roku 1837 lecz niewydrukowana.

16. Poezye tomów 2 Wilno 1838, drugie wydanie w Warszawie 1843. W zbiorze tym poemat Biruta — przełożony po czesku w czasopiśmie „Květy"

17. Wilno od początków jego aż do roku 1750. Wilno 1838 4 tomy.

18. Wędrówki literackie, fantastyczne i historyczne tomów 3 Wilno 1838-40 roku. W tym zbiorze zawarta powieść Maciek i Maciuś oraz Wędrówki fantastyczne na język rossyjski tłumaczone — na czeskie Wilhelm de Kabestan tłumaczył we Włastimirze.

19. *Poeta i świat* tomów dwa Poznań 1839. wyd. drugie w Wilnie 1841. Powieść ta do arcydzieł autora jest zaliczona i wielki rozgłos sobie zjednała. Przełożył ją na francuzkie Aleksander hr. Przezdziecki i wydał w Paryżu 1843. W roku 1840 przełożono ją na niemieckie po raz pierwszy — później tłomaczył po raz wtóry 1846 Konstanty Würzbach. Roku 1842 Polewoj przełożył po rossyjsku — po czesku F. P. Polak 1852, obecnie tłomaczona ta powieść wyszła po chorwacku w Zagrzebiu. W roku 1863 Julian Miłkowski przerobił ją na dramat.

Wydanie trzecie we Lwowie 1872.

20. Mistrz Twardowski powieść tomów 2. Wilno 1840 — tłomacz. na rossyjskie Pobiedonosow — po czesku F. Worliczek, po niemiecku Baron Pauman.

21. *Wspomnienia Polesia — Wołynia i Litwy* — tomów dwa Wilno 1840 — tłomaczył po niemiecku Doertel w „West u. Ost" 1841 osobno wydany w Paryżu ułamek z illustracyami własnoręcznemi autora, bardzo ozdobne wydanie.

22. *Anafielas* pieśń pierwsza *Witoloraudа* — Wilno 1840 — druga edycya 1846. Druga to praca wyższego znaczenia która obudziła zapał powszechny — entuzyazm młodzieży jako też uznanie starszych, zwracając uwagę kraju na Kraszewskiego — jednając Mu zasłużony wieniec poety —

Poeta drukował ją własnym kosztem nie znajdując nakładcy — Henryk hr. Rzewuski w Tygodniku petersburskim roztrząsając ten utwór słusznie nazwał go arcydziełem — epopeą pierwszorzędną. — Z uznaniem pisali o poemacie najznakomitsi krytycy nasi owcześni Michał Grabowski — Tyszyński — i Wacław Maciejowski. Przełożono go w Pszczole Północnéj na język rossyjski. —

23. *Wilno od początków jego aż do roku 1750* — tomów 4 — Wilno 1840. Tom pierwszy przerobiony. W tomie 4. objęta szczegółowa bibliografia druków wileńskich. Dzieło to czysto naukowe poważne zwróciło na siebie uwagę Ignacego Daniłowicza i Ignacego Szydłowskiego (porównaj Nr. 17).

24. Całe życie biedna. Wilno 1840. drugie wydanie 1841. trzecie w Warszawie 1858. Powieść tę przełożył w 1842 Polewoj na rossyjskie — po czesku tłomaczoną jest 1862 roku.

25. Historya o bladéj dziewczynie z pod Ostréj Bramy Wilno 1838 — wydanie drugie w Warszawie 1859. trzecie Lwów 1872 tłomaczone po rossyjsku w zbiorze: „Mołodyk Ukrainski" w Charkowie 1843. i w Pszczole Północnéj 1851.

26. Ostatnia z Książąt Słuckich tomów trzy Wilno 1841.

27. Stanczykowa Kronika od roku 1593 do 1598. Wilno 1841.

28. Szatan i Kobieta — Fantazya dramatyczna w w XI. nocach Wilno 1841. Utwór ten oryginalny i dziwaczny, wydrukowany bez wiedzy i pozwolenia autora, przeciwko czemu protestował, rozgorączkował umysły zwłaszcza młodzieży i dużo narobił hałasu. Przecławski, redaktor Tygodnika petersburskiego, rozebrał ten poemat a pod wpływem wrażenia jak sam powiada, nazwał go arcydziełem — Michał Grabowski zganił ostro. — Na scenie krakowskiéj przedstawiono fantazyą tę 1856 z powodzeniem.

29. *Athenaeum* pismo zbiorowe 1841—51. tomów 66. W piśmie tem którego duszą był Kraszewski, pracowało pod jego redakcyą 50 pisarzy — z których większa część nie byłaby chwyciła za pióro bez jego zachęty. Redakcyą tego szacownego pisma które stworzył — którem kierował i w którém najwięcéj pisał — budził i utrzymywał przez lat 10 ducha i pracę umysłową Litwy, Wołynia i Podola. Wszystko on sam przygotowywał do druku i przepatrywał a więcéj jak trzecia część jest wyłącznie jego pióra.

30. Obrazy z życia i podróży tomów dwa 1842.

31. Studja literackie Wilno 1842.

32. Nowe studja literackie tomów dwa Warszawa 1843.

33. *Anafielas* pieśń druga *Mindowe* Wilno 1843. O tym poemacie mówi z uwielbieniem Michał Grabowski. Szczegółowo bardzo rozstrząsał go uczony arcybiskup Hołowiński w Tyg. Petersburskim — zowiąc pierwszą epopeą polską — Niektóre ustępy tego poematu przełożono na niemieckie w Proben Neuer Lirik — wydał r. 1861 August Wojke.

34. Pomniki do historyi obyczajów w Polsce z XVI i XVII wieku zebrane z rzadkich druków. Warszawa 1843 roku.

35. Powiastki i obrazki historyczne — Wilno 1843 roku.

36. Ulana powieść poleska Wilno 1843 — drugie wydanie 1845. Przełożył na francuzkie w czasopiśmie l' Espérence Alexander Mickiewicz.

37. Powieść składana napisana wspólnie z Placydem Jankowskim Wilno 1843 roku.

38. Akta Babińskie tomów dwa Wilno 1842—43.

39. *Latarnia czarnoksięzka* oddział I i II tomów 8. Warszawa 1843—44 — przekład czeski 1845.

40. Tęczyńscy dramat w 5ciu aktach Wilno 1844 najpierw w Atheneum.

41. *Maleparta* tomów 4 powieść Lipsk 1844.

42. Ott. A. Idea systemu Hegla. Wilno 1845.

43. *Anafielas* pieśń trzecia. *Witoldowe boje*. Wilno 1845 ocenione wysoko przez Michała Grabowskiego i Marcinkowskiego. Przeciwko poematowi wydał broszurę Jan Czeczot.

44. Wspomnienia Odessy, Jedyssanu i Budżaku tomów 3 Wilno 1845—46.

45. Pod włoskiem niebem. Lipsk 1845 — drugie wydanie Warszawa 1857.

46. Żacy krakowscy 1549. Lwów 1845.

47. Pamiętniki nieznajomego Warszawa 1846 — drugie wydanie w Wilnie 1845 — dwa tomy — wydanie trzecie Lwów 1872.

48. Czasy Zygmuntowskie powieść z roku 1572. Tomów 4 Warszawa 1846.

49. Sfinks powieść tomów 4 Warszawa 1847.

50. Milion posagu powieść — Warszawa 1847 — Lwów 1872.

51. System Trentowskiego treścią i rozbiorem analityki logicznéj okazany. Lwów 1847 roku.

52. *Ostap Bondarczuk* powieść. Wilno 1847 wydanie drugie 1851, trzecie wydanie 1855 — czwarte wydanie 1869 — przełożył na niemieckie I. N. Fritz 1856.

53. Litwa, starożytne dzieje, ustawy, język, wiara obyczaje, pieśni, przysłowia, podania. Tomów 2 Warszawa 1848.

54. Budnik obrazek. Warszawa 1848, drugie wydanie Wilno 1850. Przełożył Afanaziew na rossyjskie w Kijowie 1851, tłumaczone na niemieckie, wydań kilka.

55. Legenda złota artystów przekład z angielskiego. Wilno 1848.

56. Ostróżnie z ogniem powieść nowa. Lwów 1849, drugie wydanie w Warszawie 1857. Tłumaczył na rossyjskie Afanaziew w Wilnie 1852. — trzecie wydanie we Lwowie 1872.

57. Druskieniki szkic literacko lekarski wydany wspólnie z Ksawerym Wolfgangiem Wilno 1849.

58. Jaryna powieść. Wilno 1850. — drugie wydanie tamże 1855, trzecie we Lwowie 1869. Przełożył na niemieckie J. N. Fritz 1856.

59. Litwa za Witolda, opowiadanie historyczne. Wilno 1850.

60. Tomko Prawdzic, wierutna bajka. Lwów 1850. — dr. wyd. 1865.

61. Ostatni z Siekierzyńskich historya szlachecka Petersburg 1851 — drugie wydanie we Lwowie i jednocześnie w Warszawie 1872.

62. Materyały do Historyi sztuki w Polsce. Wyjątek z Athenaeum na rok 1851 Tomu IX. Rozbiór dzieła Edwarda Rastawieckiego: Słownik malarzów polskich — w oddzielnéj broszurze.

63. Album Wileńskie J. K. Wilczyńskiego wyjęte z Athenaeum z roku 1849 Tomu XII. — Wydane oddzielnie drukiem J. Zawadzkiego 1850.

64. Pan i Szewc powieść. Wilno 1850 roku, wydanie drugie Petersburg 1854.

65. Lamartina nowe pamiętniki przekład Wilno 1851.

66. *Komedyanci* powieść, tomów dwa. Petersburg 1851. — drugie wydanie z dalszym ciągiem tomów 4. Petersburg 1855. — przełożona na rosyjskie w bibliotece dlia cztienia 1857 roku.

67. Stary sługa powieść, tomów dwa. Warszawa 1852. Lwów 1872.

68. Listy ks. Sapiehy z roku 1773—76 spisane z autografów. Wilno 1852 roku.

69. Kordecki, powieść historyczna — tomy dwa Wilno 1852. — drugie wydanie Warszawa 1856. Przełożył na czeskie w roku 1861 T. M. Vorliczek.

70. Mery i Andrzéj Chemier, powieść z francuzkiego. Wilno 1852.

71. Ładowa pieczara. Wilno 1852. — Lwów 1872.

72. *Złote Jabłko* tomów 4. Warszawa 1853.

73. Dziwadła powieść, tomów 2. Petersbūrg 1853. — wydanie drugie Warszawa 1857, trzecie Lwów 1872.

74. Interesa familijne powieść, tomów 4. Petersburg 1853.

75. Typy i charaktery. Wilno 1854.

76. Chata za wsią, tomów trzy. Petersburg 1853—55. Tłumaczone na francuzkie w Brukseli — 1856, na rossyjskie w bibliotece dlia cztienia 3 wydania.

77. Djabeł tomów 4. Wilno 1855., przełożył na czeskie Vorliczek 1864. 3 wydania.

78. Powieść bez tytułu tomów 4. Wilno 1855. — Lwów 1872.

79. Trapezologion historyjka. Warszawa 1855.

80. Czercza mogiła. Lwów 1855. — Warszawa 1872.

81. *Dwa światy*, tomów 4. Wilno 1856. — dwa przekłady rossyjskie — w czasopiśmie Ruskie słowo 1860. i w bibliotece dlia cztienia 1859.

82. Okruszyny — zbiór powiastek, rozpraw i obrazków, tomów trzy — Warszawa 1853.

83. Portret komedyjka Wilno 1856.

84. Łatwiej popsuć niż naprawić, komedyjka 1856 Wilno.

85 Jermoła, obrazki wiejskie — Warszawa 1857. Przełożyła na język francuzki Stefania Marcel w 1869 z jéj tłumaczenia przełożono na hollenderskie 1869. — po niemiecku Jermoła der Töpfer przez Filipa Lebesteina 1877.

86. Hymny boleści (poezye) Paryż 1857. — drugie wydanie teraz wyjdzie w Krakowie 1879.

87. Choroby wieku. Tomów dwa. Wilno 1857.

88. Gawędy o literaturze i sztuce. Lwów 1857. — drugie 1865.

89. Ochockiego J. Duklana pamiętniki z rękopismów wydane, tudzież Sew. Bukara Chrząszczykowskiego, tomów 4. Wilno 1857.

90. Starościna Bełzka, opowiadanie historyczne z roku 1770—74, tomów trzy, Warszawa 1858.

91. Boża Czeladka tomów trzy Warszawa 1858.

92. Podróż do miasteczka. Warszawa 1858.

93. Pamiętniki Józefa Drzewieckiego tomów 2. Warszawa 1858.

94. Ikonoteka (przy tece Wileńskiéj) Wilno 1858.

95. Wieczory Wołyńskie Lwów 1859.

96. Mogiły Abrakadara. Warszawa 1859.

97. Staropolska miłość. Warszawa 1859.

98. Stare dzieje. Komedya. Poznań 1859.

99. Wioska poemat illustrowany. — Warszawa 1859.

100. Biblioteka dla młodzieży. 30. druk. zap. w Warszawie 1859.

101. Milda Kantata. Warszawa 1859.

102. Historya kołka w płocie. Wilno 1860.

103. Sztuka u Słowian szczególnie w Polsce i Litwie przedchrześcijańskiéj. Wilno 1860.

104. Caprea i Roma, tomów 4. Wilno 1860.

105. Resztki życia. Tomów cztery. Warszawa 1860. przełożył na czeskie Aloizy Bydždowski.

106. Gazeta Codzienna redagowana przez rok 1860.

107. Metamorfozy i obrazki. Tomów trzy. Warszawa 1860.

108. Miód Kasztelański, komedya. Kijów 1860.

109. Podróż Stanisława Augusta do Kaniowa podług listów K. Platera. Wilno 1860.

110. Odczyty o cywilizacyi w Polsce. Warszawa 1860.

111. *Gazeta Polska*, redagował wroku 1861 i 1862.

112. Album zeszyt I. Podlasie rysunki same autora, Warszawa 1862.

113. Przegląd Europejski, czasopismo. Tomów cztery Warszawa 1862.

114. Biblioteka ludowa. Opracy. Warszawa 1862. — drugie wydanie 1868. — Poznań.

115. Biblioteka ludowa. Świat i ziemia. Warszawa 1862. — drugie wydanie Paryż 1867.

116. *Jasełka*. Powieść — tomów cztery. Kijów 1862.

117. Dziecię starego miasta. Poznań 1863. przełożone na czeskie w Narodnych Nowinach.

118. Dziś i temu lat trzysta. Rej z Nagłowic. Wilno 1863.

119. Kalendarz Towarzystwa Dobroczynności. Warszawa 1861.

120. Kopciuszek powieść — tomów 6. Wilno 1863.

121. Władysław Syrokomla. (L. Kondratowicz.) Warszawa 1863.

122. Szpieg powieść, Poznań 1864. Tłomaczone po czesku i po niemiecku.

123. *Dola i Niedola*, powieść — tomów cztery. Warszawa 1864.

124. Para czerwona, tomów dwa Lipsk 1864.

125. Kalendarz z rysunkiem Kraszewskiego. Drezno 1864—5.

126. Catalogue d'une collection iconographique. Drezno 1865.

127. List do księcia Lubomirskiego. Kraków 1865

128. Moskal. Lipsk 1865.

129. My i Oni, Poznań 1865. powieść.

130. Orbeka, Warszawa 1865., powieść.

131. Na Wschodzie, powieść. Poznań 1866., przełożył po czesku H. Hansgirg, Praga 1872.

132. *Żyd* powieść, tomów 3. Poznań 1866.

133. Wieczory Drezdeńskie, Lwów 1866.

134. Ciepła wdówka komedya. Poznań 1866.

135. *Rzym za Nerona*. Kraków 1866, przekład niemiecki w czasopiśmie Vaterland.

136. Kartki z podróży — Warszawa 1866.
137. Pamiętnik anegdotyczny z czasów Stanisława Augusta Poniatowskiego. Poznań 1867.
138. Panie Kochanku komedya. Poznań 1867.
139. Nasze Rachunki z roku 1866. Poznań 1867.
140. Półdjable weneckie. Kraków 1867.
141. Rachunki z roku 1867, tomów 2. Poznań 1869.
142. *Dziadunio* obrazki. Poznań 1868.
143. Kamienica w długim rynku — Warszawa 1868.
144. Równy Wojewodzie — obrazek dramatyczny Poznań 1868.
145. *Tułacze* tomów 2. Poznań 1862.
146. Bezimienna (Drugie życie) powieść z końca XVIII wieku, dwa tomy. Lwów 1869. Przełożył na czeskie F. Slamy 1872.
147. *Dante Studja nad komedją Boską*. Poznań 1869, przetłomaczył na niemieckie Bohdanowicz 1870.
148. Emissaryusz, wspomnienie z 1838 roku. Lwów 1869.
149. Hybrydy powieść. Kraków 1869 — tłomaczone po niemiecku w dzienniku wiedeńskim „Wanderer".
150. Złoty Jasieńko powieść. Warszawa 1869.
151.
152. Omnibus zeszytów 6. Drezno 1869.
153. Rachunki z roku 1868. Drezno 1869.
154. Tydzień, czasopismo tomów 2. Drezno 1870 — 71.
155. Rachunki z roku 1869. Drezno 1870.
156. Kalendarz gospodarski. Drezno 1870 71.
157. Sto Djabłów, powieść. Kraków 1870. Odbitka „Kraju".
158. Szaławiła powieść. Toruń 1870.
159. Kochajmy się — obraz z życia. Drezno 1870.
160. Zagadki — obrazy współczesne. Poznań 1870., tomów 2.
161. Biblioteka pamiętników i podróży po dawnéj Polsce wydana przez J. I. Kraszewskiego, zawiera Tom I. Polska z roku 1793 — według podróży Fryderyka Szulca napisał Kraszewski. Drezno 1870. Tom II. zawiera Pamiętnik Hansa Schweinichena 1552 — 1602 przekład skrócony Hieronima Feldmanowskiego. Drezno 1870. Tom III. zawiera Pamiętniki Stanisława Augusta Poniatowskiego z autografu francuzkiego przełożył Bronisław Zaleski.
162. Przygody Marka Hinczy, powieść drukowana 1871., w Tygodniku powieści — wydana oddzielnie obecnie 1879.
163. Dzieci wieku, tomów dwa. Warszawa 1871.
164. Pałac i folwark powieść. Poznań 1871.
165. *Morituri* powieść 2 tomy, Warszawa; tłomaczona na niemieckie przez Lobensteina 1871, drug. wyd. 1875.
166. Mogilna — obrazek współczesny. Warszawa 1871.
167. Historya cywilizacyi w Polsce, w Krakowie.
168. Pamiątka drukarni J. I. Kraszewskiego w Dreznie 1868 — 1871. Et haec olim meminisse iuvabit. Drezno 1871.
169. Na cmentarzu, na wulkanie. Powieść współczesna. Lwów 1871.
170. Biblioteka pamiętników i podróży po dawnéj Polsce — wydawana przez J. I. Kraszewkiego. Tom IV zawiera:

a) Notaty generała brygady wielkopolskiéj kawaleryi z lat 1775—1778 z rękopismów spisane i ułożone przez Kraszewskiego.
b) Notatki Waleryana Puchalskiego z lat 1696—1718.
c) Z rękopismów króla Jana IIIgo.
d) Kilka rysów o sprawach publicznych
e) Pamiętniki Bukara. Drezno 1871.

171. Piękna Pani powieść studjum. Lwów 1871.
172. Czarna Perełka powieść. Lwów 1871., odbitka „Strzechy".
173. O postępie. Odczyt d. 16 Marca 1871 w stowarzyszeniu „Postęp" w Krakowie. Kraków 1871.
174. *Chata za wsią* powieść w trzeciem wydaniu przerobiona i poprawiona przez autora wyszła we Lwowie 1871.
175. *Latarnia czarnoksięzka* obrazy naszych czasów, wydanie przerobione i poprawione przez autora. Tomów 4 — we Lwowie 1872.
176. Listy Al. Felińskiego — odbitka z trzeciego tomu „Na Dziś". Kraków 1872.
177. Pod włoskiem niebem — fantazya, wydanie przerobione. Lwów 1872.
178. Papiery po Glince (odbitka z Niwy) 1872.
179. Program Polski 1872. Myśli o zadaniu narodowem zebrane i spisane. Poznań 1872.
180. Radziwiłł w gościnie. Anegdota dramatyczna wydana we Lwowie 1872., odbitka ze Świtu.
181. Sprawa kryminalna powiastka. Poznań 1872.
182. *Dwa Światy* powieść. Wydanie nowe przerobione przez autora, ozdobione jego portretem. Tomów cztery. Lwów 1872.
183. Z Życia Awanturnika — obrazki współczesne. Poznań 1872., z Dziennika Poznańskiego.
184. Djabeł powieść z dawnego wydania poprawiona i przerobiona przez autora. Wydana we Lwowie 1873.
185. Kosa i Kamień, przysłowie w jednym akcie. Poznań 1873., wydanie drugie tamże 1877.
186. *Latarnia Czarnoksięzka*. Serya druga wydania przerobionego. Tomów 4 — Lwów 1873.
187. Macocha z podań 18 wieku, powieść, tomów trzy — Warszawa 1873.
188. Boża Opieka, powieść osnuta na podaniach XVIII wieku. Lwów 1873.
189. Sąd sejmowy 1827—1829 na przestępców stanu. Urzędowe akta zebrane staraniem Tadeusza Bieczyńskiego, sekretarza prezydyalnego sądu sejmowego — wydał J. I. Kraszewski w Poznaniu 1873.
190. *Polska w czasie trzech rozbiorów* 1772—1799. Studja do historyi ducha i obyczaju przez J. I. Kraszewskiego. Poznań 1873. Tom pierwszy lata 1772 - 87. Tom II 1788—1791. Tom III 1791—1799.
191. Kartki z podróży, księga druga. Warszawa 1874 r.
192. Budnik wydany dawniéj w 1848 a kilkakroć tłumaczony — wydanie nowe przejrzane, poprawione i przerobione przez autora. Lwów 1874.
193. Całe życie biedna nowo wydane i poprawione przez autora. Lwów 1874
194. Congrès international d'Antropologie et d'Archéologie préhistorique. Session de 1874 à

Stockholm. Notes de l'academie des sciences de Cracovie. Paryż 1874.

195. Historya kołka w płocie według wiarogodnych źródeł zebrana i spisana. Wydanie nowe i poprawione. Lwów 1874.

196. *Hrabina Kosel* powieść historyczna, najpierw wydanie Biblioteki Warszawskiéj dwa tomy 1874 — później nakładem Gebetnera i Wolfa w Warszawie 1876 jako wydanie przejrzane i poprawione przez autora.

197. *Maleparta* powieść historyczna z XVIII wieku. Wydanie nowe i poprawione przez autora. Lwów 1874.

198. Metamorfozy, Obrazki. Wydanie nowe i poprawione przez autora, Lwów 1874.

199. Powrót do gniazda powieść. Tom I. najpierw w Kronice rodzinnéj — Warszawa 1874.

200. Sfinx powieść w dwóch tomach. Poznań 1874.

201. Nad Spreą, obrazki. Tom 1. Poznań 1874.

202. Sieroce dole powieść, tomy 2. 1874; przełożone w języku rossyjskim w Petersburgu 1874.

203. Ostatnie chwile księcia wojewody (Panie Kochanku) z papierów po Glince. Warszawa 1875., dwa wydania.

204. Pamiętniki Wawrzeńca Hrabiego Engeström, posła nadzwyczajnego i ministra pełnomocnego króla JMci Szwedzkiego w Polsce, czasu sejmu czteroletniego — późniéj Kanclerza Państwa i ministra spraw zagranicznych itd., przełożone z oryginału przez J. I. Kraszewskiego. (Jest to część z obszernych pamiętników więcéj mogąca obchodzić Polskę — tłómaczenie z oryginału powiększéj części po francuzku pisanego, miejscami po szwedzku). Poznań 1875. Stanowi Tom piętnasty Pamiętników z ośmnastego wieku wydawanych przez J. K. Żupańskiego.

205. Kawał Literata, wizerunki. Tom 1. Warszawa 1875 r.

206. *Brühl,* powieść historyczna najpierw w Bibliotece Warszawskiéj. Tomów dwa. Warszawa 1875.

207. Historya o Januszu Korczaku powieść. Dwa wydania wyszły. Tom 1. Warszawa 1875.

208. Klin klinem Nowella — Warszawa 1875.

209. Król i Bondarywna powieść. Tom 1. Lwów 1875.

210. Projekt encyklopedyi starożytności polskich przyjęty przez komissyą archeologiczną akademii umiejętności w Krakowie. Kraków 1875 (odbitka ze sprawozdań akademii).

211. Pamiętnik panicza. Tom 1. Lwów 1875.

212. Roboty i Prace — sceny i charaktery współczesne — powieść. Warszawa 1875.

213. Sceny Sejmowe. Grodno 1793. Opowiadanie historyczne. Poznań 1875.

214. Serce i ręka — powieść prawie historyczna dwa tomy; Lwów 1375.

215. Szekspir wydanie J. I. Kraszewskiego życie Szekspira i ustępy. Warszawa 1876.

216. Cześnikówny powieść z illustracyami Chełmońskiego i Pillatego. Warszawa 1876.

217. Dzienik Serafiny z autografu spisał ... Lwów 1876 — oddruk Gazety Narodowéj.

218. Karolina z hr. Potochich Nakwaska, Odbitka z Dziennika Poznańskiego. Poznań 1876.

219. Nad modrym Dunajem nowella. Lwów — odbitka z Gazety Narodowéj 1876.

220. Żywot i sprawy P. Pełki opisane Warszawa i Kraków 1876. Tomów trzy.

221. *Resurecturi* powieść, tomów dwa. Warszawa 1876 (Obraz przeciwstawienie do Morituri).

222. Kraszewskiego J. Ign. *Powieści Historyczne* — nakładem spółki wydawniczéj księgarzy w Warszawie: Gebetner i Wolff, Michał Glüksberg — Maurycy Orgelbrand — G. Senewald, Edward Wende z drukarni L. Aczyca i spółki 1876.

a) *Stara Baśń.* Powieść z IX. wieku — Tomów 3. Tom pierwszy z portretem autora. — Jest to prawdziwe arcydzieło po mistrzowsku z całą potęgą poetycznego geniuszu nakreślony czas baśni naszéj przedhistorycznéj jako wstęp do olbrzymiego zadania, które podjął niewyczerpany nasz pisarz narodowy — zamierzając na wzór Freitaga „die Ahnen“ zobrazować nam w całéj seryi powieści historycznych — dzieje nasze ojczyste. — Zadanie zaiste olbrzymie i wiekopomne. któremu jeżeli Bóg nam Kraszewskiego zachowa mniéj więcéj około stu tomów rokować trzeba.

Stara Baśń okaże się jeszcze w tym roku jubileuszowym Kraszewskiego w przepysznéj edycyi wydanéj w Warszawie staraniem Gebethnera i Wolffa z dwudziestu czterema prawdziwie po mistrzowsku wykonanemi drzeworytami pomysłu Andriollego. Będzie to niezaprzeczenie najpiękniejsze dzieło illustrowane w Polsce.

223. *Powieści Historyczne.*

b) *Lubonie* powieść z X. wieku czasy Mieczysława I. — jak wyżéj -- Tomy 2. 1876.

224. c) *Bracia Zmartwychwstańcy,* czasy Bolesława Chrobrego — tomów 3 — jak wyżéj 1876.

225. Jesienią, powieść. Tomów dwa. Warszawa 1876.

226. Przed burzą, sceny z roku 1830. Poznań 1876.

227. Trzeci Maja dramat historyczny. Kraków 1876.

228. Niebieskie migdały powieść,, Tom 1 - 3. Warszawa i Kraków 1876.

229. *Powieści Historyczne.*

d) *Masław* powieść z XI. wieku. Tomów 2., jak wyżéj, 1877.

230. e) *Boleszczyce,* powieść z czasów Bolesława Szczodrego — tomów 2., jak wyżej 1877,

231. f) *Królewscy synowie,* z czasów Władysława Hermana i Krzywoustego. Tomów 4., jak wyżéj 1877.

232. Sekret Pana Czuryły, historya jeszcze jednego rezydenta wedle podań współczesnych opowiadana — Warszawa 1877.

233. *Starosta Warszawski,* obrazy historyczne z XVIII wieku. Tomów 3. Kraków 1877.

234. Zaklęta księżniczka. Nowella. Warszawa 1877.

235. Bracia rywale, obrazy współczesne. Warszawa 1877.

236. *Z siedmioletniéj wojny,* opowiadanie historyczne — tomy dwa, wydania dwa 1877.

237. Żeliga powieść. Lwów. 1877.

238. Poczobut — pamiętnik — przepisał Potocki, objaśnił J. I. Kraszewski. Warszawa 1877.

239. Ada, sceny i charaktery z życia powszedniego — Tomów 3. Wilno 1878. — najpierw w Gazecie Warszawskiéj.

240. Upiór opowiadanie przy kominku. Lwów 1878.
241. Wilczek i Wilczkowa, powieść. Tom 1. (z Biesiady) — 1878, osobno w Warszawie.
242. *Powieści Historyczne.*
g) *Historya prawdziwa o Petrku Właście, palatynie którego zwano Duninem*, opowiadanie historyczne z XII. wieku, czasy Władysława II. — Tomów 2. Jak wyżéj 1878.
243. Krwawe znamię powieść. Lwów 1878.
244. Jak się pan Paweł żenił i jak się ożenił powieść Warszawa 1878.
245. Dwie jałmużny — komedya, grana w Tow. Dobroczynności w Warszawie, późniéj nie wyszła, rękopism niewydany zagubiony.
246. Pan na czterech chłopach — historya szlachecka. Warszawa 1878.
247. Sąsiedzi, powieść z podań szlacheckich z końca XVIII. wieku. Warszawa 1878.
248. Skrypt Fleminga powieść. Tomów 1. (było w ~~Kłosach~~) Warszawa 1878.
249. Złoto i błoto powieść — Warszawa 1878.
250. U Babuni, powieść. Tom 2. Warszawa w 1878.
251. *Powieści historyczne.*
Stach z Konar, powieść historyczna z czasów Kazimierza Sprawiedliwego. Tomów 4. Jak wyżéj, 1879.
252. *Ignacy Krasicki Studjum*, żywot i dzieła Krasickiego drukowane, 1878 w Atheneum nabył obecnie Gebethner i Wolff w Warszawie i wyda tego roku jeden duży tom;
253. Z dziennika starego dziada. Warszawa 1879.
254. Grzechy hetmańskie (w Kłosach) Warszawa 1879, wychodzi obecnie — jeszcze nieskończone.
255. W starym piecu, powieść, Warszawa 1879.
256. Pod blachą powieść. 3 Tomy, wychodzi obecnie u Gebethnera. Warszawa 1879.
257. Syn marnotrawny, powieść 1879. W Bibl. Warsz. wychodzi. Tomy 2. Po rosyjsku w Nowosti tłómaczą.
258. Lublana powieść wychodzi w Bluszczu wychodzi obecnie. Warszawa 1879. Tomów dwa.
259. *Dajmon*, wychodzi obecnie w Gazecie Warszawskiéj i jednocześnie w Gazecie Narodowéj we Lwowie. Tom 1.
260. Ramułtowie drukowana powieść (zdaje mi się) w Dzienniku Poznańskim dawniej, niewydana osobno.* Teraz nabył i wyda niebawem Gebethner i Wolff w Warszawie.
261. Krzyżacy — powieść wychodząca dawniej, dotąd osobna nie drukowana, nabył obecnie Gebethner i Wolff z Warszawy. W Kłosach umieszczona w tomie 18tym i 19tym.
262. Notatki generała S. L. (Lipskiego) niewydrukowane dotąd oddzielnie — umieszczone w Bibliotece Warszawskiéj — w roku 1854 — nabył obecnie Gebethner i Wolff.
263. Bratanki, umieszczona dawniéj w Kłosach, niewydana jeszcze oddzielnie, nabył teraz i wyda Gebethner i Wolff w Warszawie.
264. Pomywaczka, powieść umieszczona w Tygodniku illustrowanym niewydana jeszcze oddzielnie.

Przygotowują się obecnie i o ile nam wiadomo wyjdą jeszcze w tym roku:

265. W *Powieściach Historycznych* w dalszym ciągu: *Waligóra* (z czasów połowy XIII wieku — czas przejściowy po najściu Tatarów — kolonizacye niemieckie itd.).
266. Ciche wody, powieść zamówiona dla Gazety Warszawskiéj.
267. Dwa Bogi, powieść zamówiona dla czasopisma illustrowanego „Biesiada" w Warszawie.
268. Szalona, powieść zamówiona dla Tygodnika illustrowanego — (na wykończeniu),

---

Następnie w rękopismach przygotowane:

269. Rok 1794, Kościuszko podług źródeł urzędowych.
270. *Historya cywilizacyi w Polsce* będzie jednem z najważniejszych dzieł czcigodnego Autora — owocem długich badań i pracy jego. Niewykończona jeszcze Tomów sporych 4ry.
271. Pamiętniki Hipolita Klimaszewskiego.
272. Cham, powieść w jednym tomie.

I tak daj Mu Boże dalej!
Wzniosłym duchem — pracą wytrwałą —
złotą myślą — złotem piórem —
w wiernéj służbie ojczystéj
„usque ad finem!"

Uwaga.

— *Obecnie tłumaczą w językach obcych następujące dzieła Kraszewskiego:*

Hrabina Kosel, powieść historyczna po francuzku — dla Revue Slave tłumaczy Mien.

Witoloraudę, poemat tłumaczy na język niemiecki A. Zipper.

Dziecię starego miasta powieść, tłumaczy po niemiecku pani Hoffman Maczko.

Resurecturi powieść tłumaczy po niemiecku obecnie dla Universal Bibliotek Lobenstein, który dawniéj z pierwszego wydania przetłumaczył powieść Morituri.

Poeta i świat przekłada na język niemiecki tłumacz niewiadomy.

Jarynę i Bondarczuka, dwie powieści tłumaczy na język niemiecki Fritz.

Chatę za wsią tłumaczy obecnie po czesku Špauhel wyszły już tego przekładu 3 poszyty.

Kochajmy się tłumaczy obecnie w Pilznie professor Hora — po czesku.

W tym roku wyjednano od Autora ogólne pozwolenie tłumaczenia dzieł jego wedle dowolnego wyboru na język angielski.

Na Wschodzie — „Der Drang nach Osten" tłumaczy po niemiecku Baron Pauman. — W języku rosyjskim tłumaczą obecnie kilka powieści Kraszewskiego — między innemi powieść *Na wschodzie.* Charakterystycznem jest, że z niewielu wyjątkami, prawie wszystkie, a przynajmniéj 4/5 powieści Kraszewskiego na język rossyjski przetłumaczono.

Redaktor i nakładca Józef Chociszewski w Poznaniu — Czcionkami H. Schmaedickiego w Poznaniu.